

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen soveltamisohje 2025

1.1.2025 alkaen

Sisällysluettelo

1	YLEISTÄ	3
1.1	Soveltamisohjeen tarkoitus	3
1.2	Menettely toimeentulokiasioissa.....	3
1.3	Toimeentulotuen takaisinperintä (ToTuL 20–23 §)	4
2	TÄYDENTÄVÄSSÄ TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOITAVAT MENOT	5
2.1	Hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot	5
2.1.1	Kodin perustamisen alkuavustus	5
2.1.2	Kodinkoneet.....	6
2.2	Asumiseen liittyvät menot	7
2.2.1	Asumiskustannusten kohtuullisuus	7
2.2.2	Vuokra- ja sähkölaskurästit.....	7
2.2.3	Vuokra- ja sähkövakuudet	7
2.3	Lasten harrastusmenot- ja tarvikkeet	8
2.3.1	Lasten harrastusmenot ja polkupyörä	8
2.3.2	Lastentarvikkeet	9
2.4	Muita täydentävän toimeentulotuen menoja	9
2.4.1	Tuettu loma	9
2.4.2	Edunvalvonta	9
2.4.3	Avioero.....	10
2.4.4	Tukipalvelumaksut	10
2.4.5	Hautauskustannukset	10
2.4.7	Romanivaatetus	11
2.4.7	Irtaimiston varastointi	12
2.4.8	Erytisruokavaliot	12
2.4.9	Alkolukko	12
2.4.10	Valviran tai muut vastaavat maksut	12
2.4.11	Työllistymistä tukevat kustannukset.....	13
2.5	Opiskelu	13
2.5.1	Opiskelutarvikkeet	14
2.5.2	Opintolainan korot.....	14
2.6	Vapausrangaistus	14

2.7 Lasten elatus ja tapaaminen	15
2.8 Maahanmuutto	15
2.8.1 Kansalaisuushakemus	15
2.8.2 Alkuavustus.....	15
2.8.3 Seutulippu/kaupunkikortti.....	15
3 EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI.....	16

1 YLEISTÄ

1.1 SOVELTAMISOHJEEN TARKOITUS

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. Hyvinvointialueen **sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistamaa ohjetta ei voi kuitenkaan käyttää yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain säädöksiin** ja sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun Opas toimeentulotukilain soveltajille (2013:4) ohjeisiin siltä osin kuin ne vastaavat voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata hyvinvointialueen asiakkaille yhdenvertainen käytäntö toimeentulotukilakia sovellettaessa. **Tämä ohje ei rajoita viranhaltijoiden yksilö- ja perhekohtaista harkintaa.** Myöntämisperusteissa mainitut summat ovat enimmäismääriä, tuki myönnetään aina edullisimman vaihtoehdon mukaan.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on täydentävän toimeentulotuen päätösvaltaa delegoitu palvelusihteereille etuuskäsittelijöinä. Taloussosiaalityön yksikön etuuskäsittely tekee päätöksiä itsenäisesti sen mukaan, miten tässä dokumentissa linjataan. Sosiaalialan ammattilaiset vastaavat asiakkaiden sosiaalihuollon kokonaisuudesta, ja linjaavat esimerkiksi asiakassuunnitelmassa tarvittaessa täydentävän toimeentulotuen myöntämisestä. Etuuskäsittely käyttää myös yksilökohtaista harkintaa erityisesti pitkäaikaisten toimeentulotukiasiakkaiden ja lapsiperheiden kohdalla. Etuuskäsittelijä voi tehdä kielteisen päätöksen asiasta, johon hänellä olisi oikeus myöntää toimeentulotukea. Jos hakijan perustelut eivät ole tiedossa etuuskäsittelijä voi pyytää lisätietoja asiakkaalta ja/tai konsultoi tarvittaessa sosiaalialan ammattilaista.

1.2 MENETTELY TOIMEENTULOTUKIASIOISSA

Perustoimeentulotukea haetaan Kansaneläkelaitoksesta (jatkossa Kela). Kela myöntää myös kiireellisen toimeentulotuen. Täydentävän toimeentulotuen osalta Kela siirtää hakemuksen hakijan sitä pyytäessä hyvinvointialueen sosiaalipalveluiden käsiteltäväksi. Asiakas voi myös itse hakea täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea suoraan Siun Soten sosiaalipalveluista, kun Kela on jo antanut hänelle päätöksen perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakijan (myös edunvalvonnassa olevan) on esitettävä hakemuksen liitteenä selvitykset tuloista ja varallisuudesta sekä muista toimeentulotukioikeuden selvittämisen kannalta välttämättömistä seikoista, mikäli ne eivät tule esille Kelan tiedoista:

- 2 kk:n tiliotteet kaikista tileistä, myös S-tilistä ja erilaisista pelitileistä (esim. Veikkaus-tili) Tilioteliitteinä hyväksytään pankkien viralliset tiliotteet ja pelitileistä kuvakaappaus tai muu vastaava tosite. Pankkiautomaattien pikatiliotteet eivät käy liitteeksi.

- tosite vuokranmaksusta
- lasku/kuitti menoista, joihin hakee toimeentulotukea
- verotuspäätös vuosittain
- muut mahdolliset taloudellista tilannetta kuvaavat asiakirjat

Hakijan on yksilöitävä ja perusteltava täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen tarve.

Mikäli hakemuksessa on puutteellisia tietoja tai hakemuksesta puuttuu tarvittavia liitteitä, hakijalle lähetetään lisäselvityspyyntö, jossa on yksilöity puuttuvat liitteet ja tiedot. (ToTuL 17–18 §, Sosiaalihuollon asiakaslaki 12 § ja Hallintolaki 31 §.) Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai hakemus voidaan joutua hylkäämään. Mikäli hakija antaa tahallisesti vääriä tietoja, asiasta voidaan tehdä rikostutkintapyyntö ja periä aiheeton toimeentulotuki takaisin (ToTuL 20 §).

Toimeentulotukilain perusteella päätös toimeentulotuesta tulee tehdä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen vastaanottamisesta tai täydentämisestä. Saapumispäivää ei lasketa määräaikaan (esim. hakemus saapuu maanantaina, määräajan laskeminen alkaa tiistaina ja päättyy seuraavan viikon keskiviikkona). Mikäli hakemus on saapunut Kelan kautta, laskenta alkaa päivästä, jolloin hakemus on vastaanotettu sosiaalipalveluissa.

Mikäli hakija pyytää päästä keskustelemaan henkilökohtaisesti sosiaalialan ammattihenkilön (sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) kanssa, tulee keskustelu toteuttaa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä. Henkilökohtainen keskustelu voidaan toteuttaa myös puhelinkontaktina tai muuna etäkontaktina.

1.3 TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ (TOTUL 20–23 §)

Toimeentulotukea voidaan periä takaisin, mikäli

- tuen saajalla on tuloja tai varallisuutta, jotka eivät ole hänen määrättävissään tukea myönnettäessä
- tuen saaja on tahallaan laiminlyönyt velvollisuutensa pitää huolta omasta elatuksestaan
- elatusvelvollinen on tahallaan laiminlyönyt elatusvelvollisuutensa, tällöin tuki peritään takaisin elatusvelvolliselta
- jos tuen myöntäminen on perustunut tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin

Perinnän on kohdistuttava sen kuukauden etuuteen, jolle toimeentulotuki on myönnetty. Periminen ei saa johtaa hakijaa uudelleen toimeentulotuen tarpeeseen. Toimeentulotuki voidaan poikkeuksellisesti päättää periä takaisin myös jälkikäteen, jos tuen myöntäminen on perustunut tuen saajan tai hänen elatusvelvollisensa tahallaan antamiin erehdyttäviin tietoihin, siltä osin, kuin tuen myöntäminen on perustunut näihin tietoihin. Tällaisessa tapauksessa korvausvelvollisuutta haetaan hallinto-oikeudelta.

2 TÄYDENTÄVÄSSÄ TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOITAVAT MENOT

2.1 HAKIJAN ERITYISISTÄ TARPEISTA TAI OLOSUHTEISTA AIHEUTUVAT MENOT

Täydentävään toimeentulotukeen sisältyvät erityismenot, joita voivat olla (ToTuL 7 c §) tämän ohjeen mukaiset menot tai muut sosiaalihuollon ammattihenkilön tarpeelliseksi harkitsemat menot henkilön tai perheen erityisen tarpeen vuoksi. Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena voidaan pitää esim. pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta tai lapsiperheen lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

2.1.1 Kodin perustamisen alkuavustus

Kodin perustamiseen ja kodin tarvikkeisiin voidaan myöntää toimeentulotukea erityisen painavista syistä kertaluonteisesti ns. alkuavustuksena. Tarve alkuavustukseen voi syntyä esim. pitkän laitoshoidon, vankeustuomion tai asunnottomuuden jälkeen tai pakolaistaustaiselle vastaanoton palveluiden huonemajoituksesta siirryttäessä kotikuntaan 1. asuntoon.

Kotoa itsenäistyvät nuoret eivät kuulu tähän ryhmään.

Jälkihuoltonuorten kohdalla ensiasunnon perusvarustus maksetaan ensisijaisesti nuoren itsenäistymisvaroista.

Parisuhteen päättyessä välttämätön perusvarustus katsotaan saatavan yhteisestä kodista.

Alkuavustuksella hankitaan mm. sängyt, perushuonekalut, liinavaatteet, astiat, siivousvälineet ja hygieniatuotteet. Alkuavustus kattaa kaikki huoneiston hankinnat ja kodin välttämättömät tarvikkeet lukuun ottamatta pesukonetta. Avustusta myönnetään vain siltä osin kuin hakijalla tai perheellä ei tosiasiaassa ole kodintarvikkeita tai huonekaluja ja niitä ei ole saatu tai mahdollista saada lahjoituksena tai ostaa käytettynä. Alkuavustus on tarveharkintainen eli sovellettavaksi voi tulla vain osa tuesta. Tuentarpeen ja myönnettävän tuen määrän arvioimiseksi voidaan tehdä kotikäynti.

Kodin perustamisen alkuavustuksen enimmäismäärä on

- yksin asuvalle enintään toimeentulotuen perusosan määrä kahdelta kuukaudelta (perusosan määrä 593,55e/kk x 2 = 1187,1e)
- Perheelle: 2x perusosa eli 1187,1 + 265€/perheenjäsen, kuitenkin enintään 2000 €/perhe.
- Jos kyseessä on perheenyhdistäminen ja perheenkokoaja on jo saanut alkuavustuksen, jokaiselle perheenjäsenelle myönnetään 265,00 €.

- Yhteisasumiseen muutettaessa alkuavustus jaetaan tasan asuntoon muuttavien kesken. Esim. kahden hengen yhteisasuntoon muuttavien avustus: 2 x perusosa + 265 € jaettuna kahdella. Kolmen hengen alkuavustus: 2 x perusosa + 265 € + 265 € jaettuna kolmella.

Lisäksi **erityisentuen tarpeet** tulee huomioida ja tehdä arvio ikääntyneiden palveluiden, vammaispalvelun, lapsiperhepalveluiden tms. tahojen kanssa tarvittaessa yhdessä. Monikkoperheen tarpeet, asunnon olosuhteista johtuvat tarpeet, tiedossa oleva turvallisuusriski yms. tekijät huomioidaan sosiaalialan ammattihenkilön yksilöllisen tarvearvion mukaan soveltaen täydentävän toimeentulotuen ohjetta.

Hakijan tulee esittää tarveselvitys ja eritelty kustannusarvio tarvitsemistaan hankinnoista hakemuksensa liitteeksi tai liittää hakemukseen kuitit hankinnoista.

2.1.2 Kodinkoneet

Hakemuksen perusteella voidaan toimeentulotuen saajalle myöntää hakijan tarveselvitykseen pohjalta avustusta:

- **Pyykinpesukone, enintään 265 €** mikäli taloyhtiössä ei ole pesukonetta tai hakijalla ei todistettavasti ole muuta pyykinpesumahdollisuutta, hakijan tulee toimittaa todistus taloyhtiöltä, jos pyykinpesumahdollisuutta ei ole. Jos hankintaan liittyy erilliset kuljetus- ja asennuskustannukset, enintään 110 €. Pyykinpesukoneen hankintaa tuetaan enintään joka 4. vuosi
HD-siirtymän edellyttämä televisio 150e jos se katsotaan välttämättömäksi yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollistamiseksi yksilöllisen harkinnan perusteella. Yhteiskunnallinen osallisuus ei kaikissa tapauksissa edellytä television omistamista ja asiakkaan olosuhteet voidaan tältäkin osin ottaa harkinnassa huomioon. Toimeentulotuen saajista erityisesti iäkkäämmät asiakasryhmät ja toimintakyvyn heikentymisestä kärsivät ovat luultavasti heitä, joiden kohdalla voi olla perusteet tukea uuden TV:n hankintaa.
 - Asiakkaalla ei ole muita välineitä seurata tv-lähetyksiä. Asiakas ei omista älypuhelin tai hän ei osaa käyttää sitä.
 - Asiakkaan käytössä oleviin asuintiloihin ei kuulu yhteiskäytössä oleva televisio. Asumispalveluasiakkailla on lähtökohtaisesti mahdollisuus tv:n katseluun yhteisissä tiloissa.
 - Asiakkaalla on pitkä toimeentulotukiasiakkuus ja hänellä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta säästää tv:n hankintaan. Säästömahdollisuuksia arvioitaessa huomioidaan käytettyjen hd-laitteiden saatavuus ja hinta.

2.2 ASUMISEEN LIITTYVÄT MENOT

2.2.1 Asumiskustannusten kohtuullisuus

Täydentävää toimeentulotukea ei myönnetä Kelan määrittämän normin ylittäviin asumismenoihin. Hakijaa tuetaan ensisijaisesti halvemman asunnon hakemisessa. Mikäli henkilöllä on joku erityinen syy tai tarve asua kohtuullisia kustannuksia kalliimmassa asunnossa, voidaan sosiaalipalveluista tehdä Kelalle lausunto asumiskustannusten huomioimiseksi täysimääräisinä perustoimeentulotuen laskelmassa. Kela päättää miten he ottavat lausunnon huomioon ja huomioivatko he normin ylittävät asumismenot lausunnon mukaisesti.

2.2.2 Vuokra- ja sähkölaskurästit

Vuokra- ja sähkölaskurästeihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Ensisijainen keino on ohjata hakijaa sopimaan vuokranantajan/sähkönhoitajan kanssa maksusuunnitelmasta rästien hoitamiseksi.

Hakijaa ohjataan palvelutarpeenarvioon ja selvitetään sosiaalityön ja/tai -ohjauksen keinot: esim. talousneuvonta, sosiaalinen luototus ja välitystilipalvelun tai edunvalvonnan hakemisen tarve.

2.2.3 Vuokra- ja sähkövakuudet

Vuokravakuus: Vuokravakuuden myöntää Kela. Ratkaisuisissa, jossa Kela toteaa, ettei muuton syy ole aiheellinen, noudatetaan samaa linjaa myös sosiaalitoimiston perusteluissa. Vuokravakuutta ei myönnetä, jos muutto tapahtuu

- mukavuussyistä (esim. sauna, oma piha, kaupunginosan vaihto)
- kalliimpaan asuntoon
- paikkakunnan vaihdon vuoksi, jos muutto ei ole perusteltu työpaikan tai opiskelun vuoksi
- vanhempien luota ilman erityisiä perusteita
- muusta vastaavasta syystä.

Muissa perustelluissa muuttotarpeissa, sosiaalihuollon ammattihenkilö voi antaa harkintansa mukaan puoltavan lausunnon sosiaalisten perustelujen huomioimiseksi vakuutta arvioitaessa. Vuokravakuus ja/tai sähkövakuus voidaan myöntää Siun Sotesta **sosiaalihuollon ammattihenkilön erityisellä harkinnalla perustellen**, ellei Kelan vakuutta ole myönnetty sosiaalisista perusteluista huolimatta. Vuokravakuudella sitoudutaan korvaamaan vuokranantajalle vahinkoja, jos toimeentulotukea saava vuokralainen ei täytä vuokrasuhteeseen kuuluvia velvoitteitaan. Vakuudella vuokranantaja voi kattaa vuokralaisen maksamattamatta jättämiä vuokratuloja, loppusiivouksen laiminlyöntiä sekä vuokralaisen mahdollisia asunnolle aiheuttamia vahinkoja vuokrasuhteen päätyttyä.

Jos hakijan vuokravakuus on aikaisemmin jouduttu realisoimaan, harkitaan vuokravakuuden myöntämistä uudelleen tiukemmin ja aikaisemmin realisoitu vakuus voi olla este uuden vakuuden myöntämiselle. Itse jo maksettuihin vuokra- tai sähkövakuuteen ei myönnetä takautuvasti tukea, vaan vuokra- tai sähkövakuus on aina haettava etukäteen. Vakuudet myönnetään ensisijaisesti maksusitoumuksena. Hakijan muuttaessa Siun Soten ulkopuolelle vakuudet voidaan sosiaalityöntekijän harkinnalla myöntää määräaikaisena enintään 12 kk ajaksi.

2.3 LASTEN HARRASTUSMENOT- JA TARVIKKEET

2.3.1 Lasten harrastusmenot ja polkupyörä

Lapsen harrastuksiin voidaan harkinnalla myöntää täydentävää toimeentulotukea. Ensisijaisesti hakijan on selvitettävä voiko osallistumismaksusta saada maksuvapautusta tai maksun alennusta vähävaraisuuden perusteella. Toimeentulotuella tuetaan pääsääntöisesti enintään yhden nimetyn harrastuksen kustannuksia/lapsi (kausi-, jäsen- ja toimintamaksut, välttämättömät varusteet)

3 – 5 vuotiaat, enintään 200 €/vuosi

6 – 12 vuotiaat, enintään 400 €/vuosi

13 – 17 vuotiaat, enintään 500 €/vuosi

Mikäli maksusitoumus ei käy laskuttajalle, kustannuksesta toimitetaan lasku tai tosite sosiaalitoimeen. Lasku maksetaan suoraan laskuttajalle tai korvataan tositteen perusteella hakijalle (ei myönnetä rahana tilille).

Täydentävää toimeentulotukea lasten polkupyörään myönnetään, kun nykyinen polkupyörä on jäänyt liian pieneksi eikä perheessä ole muita käyttökelpoisia polkupyöriä. Tukea voidaan myöntää **polkupyörän hankintaan**:

3-5 vuotiaat, enintään 80 €

6-12 vuotiaat, enintään 100 €

13-17 vuotiaat, enintään 120 €

Lisäksi voidaan myöntää kypärän hankinta kuluihin enintään 20 €/lapsi.

Aikuiselle tukea polkupyörään ei myönnetä. Aikuisten harrastusmenot sisältyvät perustoimeentulotuen perusosaan.

Lasten ja nuorten harrastusmenoihin ja hankintoihin voidaan myöntää tukea myös lastensuojelulain perusteella. Eri tahoilta myönnettävä tuki on sovittava yhteen.

2.3.2 Lastentarvikkeet

Lastentarvikkeisiin voidaan myöntää tukea tarveharkinnan mukaan kertaluonteisesti seuraaviin lapsen ensihankintoina perheeseen tehtäviin välttämättömiin tarvikkeisiin

- Vaunut/Rattaat
- Syöttötuoli
- Turvakaukalo tai turvaistuin autoon tai vastaavat hankinnat polkupyörään
- Hoitopöytä/alusta
- Pesuamme

Kuitenkin enintään 415 €/perhe (kertahankintoja). Taloudellinen tuki maksetaan esitettyjä kuitteja tai tositteita vastaan, mikäli maksusitoumus ei käy hankintaan. (Tukea ei makseta suoraan tilille eikä ennen lapsen syntymää, ellei ennakolliselle hankinnalle ole esim. perhetyön tai asumisenohjauksen puoltoarvio ja hankinnat tehdään osana ammatillista ohjausta.)

Monikkoperheille tuki ensihankintoihin on 400 e x lasten lkm. Jos perheelle on jo myönnetty aikaisemmin ensihankintoihin tukea, voidaan tukea monikkoperheelle myöntää huomioiden ensihankinta 415e x lasten lkm – jo myönnetty 415e.

Näiden lisäksi lapsen sängyn hankintaan voidaan myöntää tukea tarveharkinnan mukaan. Tukea voidaan myöntää perheen tilanteen ja tarpeen sekä lapsen/lasten iän huomioiden max 210 e/lapsi.

2.4 MUITA TÄYDENTÄVÄN TOIMEENTULOTUEN MENOJA

2.4.1 Tuettu loma

Toimeentulotukea voidaan myöntää tuetun loman omavastuuosuuteen joko kokonaan tai osittain asiakaskohtaisen harkinnan perusteella esim. lastensuojelun asiakasperheelle, pitkäaikaissairaille tai pitkäaikaisessa (6 kk) toimeentulotuen asiakkuudessa olevalle perheelle. Matkakustannuksia ei korvata.

Muut perheen virkistys- ja lomamatkat kuuluvat perustoimeentulotuen perusosaan.

2.4.2 Edunvalvonta

Digi- ja väestötietovirasto perii edunvalvonnassa olevilta edunvalvontapalkkion ja tilintarkastusmaksun. Välttämättömät edunvalvontapalkkiot ja tilintarkastusmaksut huomioidaan edunvalvojan ilmoituksen tai laskun mukaisesti täydentävän toimeentulotuen laskelmassa sen kuukauden menona, jolloin ne eräänntyvät. Asiakkaan/edunvalvojan on toimitettava tiliotteet kahdelta kuukaudelta sekä edunvalvonta tililtä että asiakkaan

omilta tileiltä ja tileillä olevat varat huomioidaan laskelmassa ja päätöksessä. Mikäli asiakkaalla on varaa, vastuu edunvalvonnan kuluja maksamisesta kuuluu asiakkaalle. Mikäli edunvalvonnan asiakkaalla on säästöjä tai omaisuutta, ne huomioidaan käytettävissä olevina varoina täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta päätettäessä.

Jos asiakkaalla on säännölliset tulot, esimerkiksi eläke, ja asiakkaan perustoimeentulotukilaskelma on kuukausittain ylijäämäinen, on edunvalvojan tehtävä jättää asiakkaan edunvalvontatilille säästöön varoja tiedossa olevaa edunvalvontapalkkiolaskua varten. Muista kuin toimeentulotukilaissa huomioitavista välttämättömistä menoista asiakkaan talouden osalta edunvalvonnan on huolehdittava asiakkaan maksukyvyyn mukaan. Tulot tulee käyttää ensisijaisesti asiakkaan välttämättömiin menoihin.

Huomioitavaa on, että jos asiakas on asumispalveluissa, tulee edunvalvontapalkkio ottaa asiakkaan menona huomioon asiakasmaksupäätöstä tehtäessä. Näin tarvetta toimeentulotuen hakemiseen ei tulisi syntyä

Mikäli edunvalvoja on yksityishenkilö, hyväksytään menona korkeintaan julkisen edunvalvojan käyttämät palkkiot ja tilintarkastusmaksu.

2.4.3 Avioero

Avioerohakemuksen käsittelymaksuja ei huomioida.

2.4.4 Tukipalvelumaksut

Tukipalveluiden asiakasmaksuihin (ateriamaksu, siivouspalvelu, pyykkihuolto tms.) ei myönnetä toimeentulotukea.

Ensisijaisesti haetaan asiakasmaksujen alentamista tai poistamista. Sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista. (asiakasmaksulaki 11 §)

2.4.5 Hautauskustannukset

Hautaukseen taloudellinen tuki myönnetään varattomalle vainajalle. Muihin kuolinpesän kustannuksiin tukea ei myönnetä.

Hautausavustus voidaan myöntää varattomalle vainajalle maksusitoumuksena Siun soten hankintasopimuksen mukaiseen hautaustoimistoon sekä seurankunnan välttämättömiin kustannuksiin ennen vainajan hautaamista. Kuolinpesän edustajan on selvitettävä hakemuksessa vähintään vainajan viimeisimmät tulotiedot, pankkien saldotiedot kuolinpäivänä sekä verotustiedot.

Mikäli vainajalla on tilillä varoja, talletuksia, kiinteä omaisuutta (metsää, kiinteistö) tai muuta vastaavaa varallisuutta, haetaan hautausavustusta vasta perunkirjan laatimisen jälkeen vainajan varojen ja myönnettävän avustuksen 1900e erotukseen.

Haettaessa hautausavustusta hautaamisen jälkeen tulee hakemuksen liitteenä esittää aina vahvistettu perunkirja. Vainajan hautaamisesta aiheutuneisiin välttämättömiin kustannuksiin voidaan myöntää enintään 1700 e avustusta (varaton) tai erotus vainajan varallisuuteen. Avustus myönnetään vainajan kotikunnan kohtuullisen kustannustason mukaan. Välttämättöminä kustannuksina huomioidaan arkku, arkkuvaate, pukeminen ja vainajan kuljetukset (näitä hautaustoimiston kustannuksia on n. 1300 e osuus avustuksesta) sekä hautapaikka, haudan kaivuu ja peitto tai tuhkaus/uurnapaikka (näitä seurakunnan kustannuksia on n. 600e osuus avustuksesta, hinta vaihtelee seurakunnittain alueella). Kuljetukset koskevat vainajan siirtämistä säilytystiloista oman kotikunnan säilytystiloihin Siun soten alueella sekä saattoajot oman kotikunnan alueella. Muualle kuin omaan kotikuntaan suuntautuvia kuljetuksia ei korvata.

Mikäli kuolinpesä on saanut hautausavustusta maksusitoumuksena ennen perunkirjoituksen toimittamista, tulee kuolinpesän edustajan aina toimittaa perunkirja sosiaalitoimistoon. Mikäli jälkikäteen toimitetusta perunkirjasta ilmenee, että vainajalla on varoja tai perunkirjaa ei toimiteta määräajassa sosiaalitoimistoon, peritään myönnetty avustus takaisin Siun Sotelle kuolinpesän varoista. Kuolinpesä ei saa käyttää kuolinpesän varoja muiden vainajan kustannusten tai laskujen maksamiseen ennen maksusitoumuksen avustuksen takaisinmaksua.

Tarkemmat ohjeet hautausavustuksen hakemisesta ja myöntämisestä sekä hakemuslomakkeen saa kotikunnan sosiaalitoimistosta tai <https://www.siunsote.fi/toimeentulotuki>

Lähiomaisen (puoliso, vanhemmat, isovanhemmat, sisarukset, lapset, lapsenlapset, muu erityisen läheinen henkilö esim omais- tai perhehoitaja) hautajaisiin osallistumista varten voidaan vähävaraiselle omaiselle täydentävässä toimeentulotuessa huomioida kukkavihon hankintaan 40 €.

2.4.6 Perhejuhlat

Lasten merkkipäivien (ristiäiset, rippijuhla tai siihen rinnastettava juhla, valmistujaisjuhla, lapsen syntymäpäivä) järjestämistä ja juhlistamista voidaan tukea pitkään toimeentulotuen varassa eläneelle perheelle 115 €. Hakija voi olla myös etävanhempi.

2.4.7 Romanivaatetus

Toimeentulotukea romanivaatetuksen hankintaan voidaan myöntää osittain, eli romanihameen hankintakuluihin, koska näitä kankaan kustannuksia kertahankintana ei voi pitää kohtuullisena. Tukea uuden hameen hankintaan voi hakea kahden vuoden (24 kk) välein enintään 530 €. Avustusta voidaan myöntää romaneille, joiden arkivaatetukseen romanihame kuuluu ja hakijalla/hakijan huoltajalla on pitkäaikainen perustoimeentulotuen

asiakkuus. Juhlahameeseen tukea ei myönnetä, (KHO 7.4.2000/686). Muu romanivaatetus, kengät ja korjauskustannukset kuuluvat Kelan perustoimeentulotuella katettaviin menoihin.

2.4.7 Irtaimiston varastointi

Varastomaksut sisältyvät Kelan myöntämiin etuuksiin muuton yhteydessä. Kela voi myöntää varastomaksua kolmen kuukauden ajan. Muuhun irtaimiston varastointikuluihin tukea voidaan myöntää sosiaalialan ammattihenkilön harkinnalla äkillisessä kriisitilanteessa enintään 3 kk:n ajaksi. Tukea ei myönnetä varaston tyhjentämiseen ja/tai varastossa olevan irtaimiston hävittämiseen varaston ylläpitäjälle tai irtaimiston omistajalle. Muuna välttämättömänä perusteena voi olla esim. lyhytaikainen (alle 3 kk) laitoshoido tai vankeusrangaistus. Kuolinpesien irtaimiston säilytykseen tukea ei myönnetä lainkaan.

Vuokranantaja vastaa asunnon tyhjentämisestä/ulosoton prosessi, mikäli vuokralainen tai kuolinpesä ei tyhjennä asuntoa. Vain ulosotolla (ei sosiaalipalveluilla) on toimivaltuus poistaa vuokralaisen omaisuutta asunnosta.

2.4.8 Erityisruokavaliot

Erityisen korkeita kustannuksia aiheuttavasta erityisruokavaliosta aiheutuvia kustannuksia voidaan huomioida täydentävän toimeentulotuen laskelmassa menona, mikäli hakija ei saa korvausta muun lain perusteella (perustoimeentulotuki korvaa keliakia ruokavaliion kustannuksia 03/2025 alkaen 38 e/kk). Hakijan tulee toimittaa hakemuksen liitteeksi lääkärin lausunto sairaudesta, johon erityisruokavaliion tarve perustuu ja todennettava ruokavaliion aiheuttama normaalia ravintoa korkeampi kustannus. Yksittäinen diagnoosi esim. allergia ei pääsääntöisesti aiheuta erityisen korkeita kustannuksia, vaan ruokavaliion mukaisia hankintoja ja valintoja ruokailutottumuksissa sekä kohtuullisia lisäkustannuksia. Erityisen korkeiksi kustannukset voivat nousta, mikäli sairaudesta tai sen hoidosta johtuva ruokavaliio edellyttää lääkärin määräämien ruokavalmisteiden tai lisäravinteiden säännöllistä käyttöä ja ko. välttämättömät valmisteet eivät ole Kela korvattavia.

2.4.9 Alkolukko

Alkolukkoon ei myönnetä toimeentulotukea.

2.4.10 Valviran tai muut vastaavat maksut

Valviran tai muihin vastaaviin ammatinimikkeen rekisteröintiin liittyviin maksuihin ei myönnetä taloudellista tukea, ellei näiden taloudellisesta tukemisesta ole etukäteen yksilöllisesti sovittu sosiaalipalveluiden omatyöntekijän kanssa esim. työllisyysuunnitelmassa tai muussa asiakassuunnitelmassa asiakkaan yksilölliseksi toimenpiteiksi työllistymisen tueksi.

2.4.11 Työllistymistä tukevat kustannukset

Polku-opiskelusta, omaehtoisesta opiskelusta tai ajokortin/hygieniapassin/työturvallisuuskortin tms. lupien hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea, ellei näiden toimenpiteiden taloudellisesta tukemisesta ole etukäteen yksilöllisesti sovittu sosiaalipalveluiden omatyöntekijän kanssa esim. työllisyysuunnitelmassa tai muussa asiakassuunnitelmassa asiakkaan yksilöllisiksi toimenpiteiksi työllistymisen tueksi.

Oppilaitosten pääsykoemaksuihin ja pääsykokeisiin osallistumisesta aiheutuvia matkakustannuksia ei huomioida, ellei näiden toimenpiteiden taloudellisesta tukemisesta ole etukäteen yksilöllisesti sovittu sosiaalipalveluiden omatyöntekijän kanssa asiakkaan suunnitelmallisiksi yksilöllisiksi tukitoimiksi.

Työhön tai koulutukseen hakeutuessa maahanmuuttaja taustaiselle hakijalle voidaan myöntää kertaluonteisesti tarvittavien todistusten kääntäminen.

2.5 OPISKELU

Opiskelun kustannukset kuuluvat pääsääntöisesti perustoimeentulotukeen ja opintolaina on osa täysi-ikäisen opiskelijan ensisijaista sosiaaliturvaa. Arvioitaessa oikeutta perustoimeentulotukeen lainan hakemista ei kuitenkaan edellytetä, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa:

- vakava sairaus tai muu vastaava syy johtaa siihen, että henkilö ei heikon työkykynsä vuoksi tai muusta syystä pysty elättämään itseään
- henkilö on lastensuojelun jälkihuollossa
- asiakkaan opiskelulla on asiakkaan poikkeuksellisten aikaisempien vaikeuksien perusteella myös kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet (esim. entiset vangit ja päihde- tai mielenterveyskuntoutujat).

Kela ja hyvinvointialue käyttää näissä tilanteissa aina tapauskohtaista harkintaa.

Ylioppilaskokeen maksut, ammattitutkinnon näyttömaksut, koulumatkatuen omavastuuosuus tai muita 2.asteen opintojen kustannuksia voidaan huomioida toimeentulotukilaskelmassa, jos perheellä on pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus ja nuori asuu vanhempiensa/vanhempansa kanssa (vrt. opiskelun kustannukset).

Yksityisissä oppilaitoksissa opiskeluun liittyviä kustannuksia ei huomioida

Avoimen korkeakoulun, Yliopiston tms. oppilaitosten lukukausimaksuihin tai YTHS:n maksuihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

2.5.1 Opiskelutarvikkeet

Opiskelutarvikkeet ovat ensisijaisesti laajennetun oppivelvollisuuden kautta maksuttomia opiskelijalle, tai opiskelijalla voi olla oikeus Kelan oppimateriaalilisään.

Laajennettu oppivelvollisuus 18 ikävuoteen ja maksuton toinen aste on otettu käyttöön ikäluokka kerrallaan 2005 vuonna syntyneistä ts. uutta lakia ei sovelleta vielä nuoriin, joiden oppivelvollisuus on päättynyt ennen 1.1.2021.

Mikäli nuori ei kuulu laajennetun oppivelvollisuuden piiriin ja opiskelutarvikkeisiin ei saa muuta tukea, opinnoista aiheutuvina menoina voidaan huomioida välttämättömien opiskelutarvikkeiden hankintoja (mm. oppikirjat, tietokone, laskin, vaatteet, työkalut tms.) enintään 510 €/lukuvuosi (syys- ja kevätlukukausi) mikäli opinnot ovat edenneet suunnitelman mukaisesti. Taloudellinen tuki maksetaan esitettyjä kuitteja tai tositteita vastaan.

Aikuislukiossa tai lukion aikuislinjalla opiskelevan oppikirjoja ei huomioida menona, koska aikuislukiossa tai lukion aikuislinjalla opiskelu ei ole päätoimista, vaan tarkoitettu esim. työn ohessa suoritettavaksi, eikä opiskeluun ole mahdollista saada opintotukea.

2.5.2 Opintolainan korot

Opintolainan korkoihin ei myönnetä toimeentulotukea. Opintolainan korkoihin saa Kelan opintotukikeskuksen korkoavustusta.

2.6 VAPAUSTRANGAISTUS

Vangin ylläpidosta vastaa rikosseuraamuslaitos. Vankilassa syntyviin kustannuksiin, ei myönnetä taloudellista tukea (esimerkiksi avovankilan ruokailuihin, vaatteisiin, opiskelukirjoihin). Vankilassa saatava ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Vanki voi hakea perusmenoihinsa tarvittaessa perustoimeentulotukea Kelasta. Vangin hakiessa täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea laaditaan hänelle sosiaalityön suunnitelma yhdessä vankilan sosiaalityöntekijän, erityistyöntekijän tai muun omatyöntekijän kanssa tuen tarkoituksenmukaisuuden selvittämiseksi.

Aikuisten väliin tapaamiskuluihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Perustellut syyt, kuten lähiomaisen hautajaiset voivat olla syy myöntää matkakuluihin täydentävää toimeentulotukea.

Suljetussa vankilassa tuomiotaan suorittavan tai avovankilaan siirtyvän toimeentulotuen hakijan tulee selvittää vankeusajan tulot ja tilin saldo, taloudellisen tuen tarve ja sitoutua sosiaalityön suunnitelman laatimiseen.

Pitkän (min. 2,5 v) vankeusrangaistuksen loppuvaiheessa tai kotiutumista varten voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 130 € välttämättömään vaatetukseen, jos vangilla ei ole asiallisia siviilivaatteita.

Vankilasta vapautuneen on selvitettävä mahdolliset ansiot vankilassaoloaikana (tilikortti, vapauspassi) hakiessaan toimeentulotukea.

2.7 LASTEN ELATUS JA TAPAAMINEN

Elatusapu ei ole täydentävään toimeentulotukeen oikeuttava meno (KHO/2076/20.7.2000). Elatusapumenoja ei oteta huomioon. Mikäli elatusavun määrä ei vastaa hakijan nykyistä maksukykyä, ohjataan hakija ottamaan yhteyttä lastenvalvojaan.

Lasten tapaamisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea.

2.8 MAAHANMUUTTO

Ulkomaalaisen henkilön tulee hakea Kelalta ensisijaiset etuudet ja perustoimeentulotukea.

2.8.1 Kansalaisuushakemus

Kansalaisuushakemuksesta aiheutuvat menot ovat toimeentulotuessa huomioitavia vain erityisperustein. KHO:n antaman päätöksen mukaan asiakkaan tulee antaa erillinen selvitys siitä, miten Suomen kansalaisuuden saaminen edistää hänen tai hänen perheensä mahdollisuuksia pitää huolta elannostaan. Jos perustelut ovat riittävät, voidaan kulut myöntää täydentävänä toimeentulotukena kuittia vastaan (KHO 22.8.2001/1903).

2.8.2 Alkuavustus

kts. edellä kodin perustamisen alkuavustus. Suomeen juuri saapuneille kansainvälistä suojelua saaville (esim. kiintiöpakolainen, perheenyhdistäminen kautta) tai Suomessa lyhyen aikaa (alle 6kk) vastaanoton palveluissa asuneille (esim. turvapaikka tai tilapäisen suojelun päätös), jotka eivät ole ehtineet saada kausivaatteisiin tukea vastaanotonpalveluina, voidaan myöntää kodinperustamisen alkuavustuksen lisäksi 130e/hlö tukea kausivaatteiden hankintoihin.

2.8.3 Seutulippu/kaupunkikortti

Seutulippu/kaupunkikortti huomioidaan toimeentulotuessa yksilöllisen harkinnan mukaan, mikäli hakija osallistuu kotoutumista tukevaan ohjattuun säännölliseen toimintaan ja matka toimintaan edellyttää jukisten liikennevälineiden käyttöä, eikä hakija saa muuta korvausta matkakustannuksiin.

Kiintiöpakolaisena ilman vastaanoton palveluita olevalle hakijalle voidaan myöntää liikkumisen tueksi ja kotoutumisohjauksen mahdollistamiseksi seutulippu.

3 EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää taloudellisista vaikeuksista selviytymiseksi. Sen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä **ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta** (ToTuL 1 §, 8§). Ehkäisevä toimeentulotuki on kertaluonteinen avustus. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi tuen saajan

- aktivointia tukeviin toimenpiteisiin,
- asumisen turvaamiseksi,
- ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi
- sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen yhteydessä sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee palvelutarpeen arvion sekä tarvittaessa sosiaalityön suunnitelman hakijan kanssa tuen vaikuttavuuden konkretisoimiseksi. Suunnitelman laatimisen tarpeen arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää sosiaalihuollon ammattihenkilön harkinnalla myös asiakkaalle, jolla ei ole oikeutta perustoimeentulotukeen. Ehkäisevän toimeentulotuen perimmäinen ajatus on tukea asiakkaan itsenäistä suoriutumista ja omia voimavaroja. Asiakaskohtainen ehkäisevän toimeentulotuen tavoite tulee määritellä yhdessä asiakkaan kanssa ja perustella päätöksessä. Ehkäisevän toimeentulotuen perusteiden tulee vastata ehkäisevälle toimeentulotuella määriteltyjä tavoitteita:

1. Sosiaalisen turvallisuuden edistäminen
2. Omatoimisen suoriutumisen edistäminen
3. Syrjäytymisen ehkäiseminen
4. Pitkäaikaisen tuentarpeen ehkäiseminen

Ehkäisevän toimeentulotuen käsittelyn yhteydessä **on aina kartoitettava** hakijan kokonaistilanne ja mahdolliset muut palvelu- ja tukitarpeet esim. velkaneuvonta, edunvalvonta, välitystili sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä lapsiperheen palvelut.

- 1) Ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään talousarvion määrärahojen puitteissa.
- 2) Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisessä noudatetaan toimeentulolain ja Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden mukaisia menettelytapoja.
- 3) Ehkäisevän tuen myöntäminen on suunnitelmallista: Tuki perustuu asiakkaan kokonaistilanteen erittelyyn ja arviointiin. Tarpeen vaatiessa asiakkaalle laaditaan sosiaalityön suunnitelma.
- 4) Ehkäisevä toimeentulotuki on tilannekohtaista, kertaluonteista, ei siis toistaiseksi jatkuvaa tukea ilman muuta tukea ja kohdennettuja palveluita asiakkaan tilanteen muutokseen.
- 5) Ehkäisevä toimeentulotuki on viimesijaista ja harkinnanvaraista tukea.